

הישן תחת המטה פרק שני סוכה

כ"א.

עין משפט נר מצוה

ס' א ב מ"י פ"י מהל'
סוכה הלכה ה טור
ש"ע א"ח ס"י מל"ט
ס"א:
ס' ג מ"י שם הלכה ו
טו"ע שם ס"ק ה:
ס' ד מ"י שם טו"ע שם
ס"ק ו:
ס' ה ו ז מ"י שם
טו"ע שם ס"ק ז
וכנ"ה:

תורה אור השלם

1. ועברתי בארץ מצרים
בליילת הנה והבית
קל כבוד בארץ מצרים
מאד ועד בקהה
ובכל אלה מצרים
אעשה שפטים אני יי:
שמות יב יב
2. כה אמר יי אל
ד"ר הגוים אל תלמדו
למאותות השמים אל
תחתו כי יחתו הגוים
מקדוה: ירמיהו יב

לעני רש"י

קרושי"ל. מנורה.
לנטייר"א. פנס.

רבינו חננאל (המשך)

רבינו חננאל ור' אליעזר.
דפיסקא לעבד שבא ממוג
כוס [לדבר] ושפך קהיתון
בפניו. תנא אמר לו אי
אשכי בשמשיך. תני מפני
ו' דברים בעלי בתים.
לוקין ומסרין למלכות.
על שמשיין ביום שמורות
פרועין, ושולחין בריית,
ושפוסין צדקה ואיני
נוחין, ושפספס בידו
למחות ואינו מוחה. בזמן
שמאורות לוקין סימן רע
לאומות, משל למה הדבר
דומה למלך שעשה סעודה
[וכו.]. בזמן שהחמה
לוקה סימן רע לאומות,
שהאומות מונין לחמה.
לכנה לוקה סימן רע
לשונאי ישראל, שישאל
מונין לכנה. לקו במזרח,
סימן רע לבני מרח.
במערב, לבני מערב.
באמצע, לכל העולם.
לקה כמין רע, חרב בא
לעולם. כמין שקר, רעב
בא לעולם. לקה בכניסותו,
פורענות שוהה לבוא.
ביציאתו, פורענות ממהרת
לבוא. ויש אומרים חילוף.
ובזמן שנושין רצון מקום,
אין מתיראין מכל אלו.
שנאמר, ומאותות השמים
אל תחתו וגו', הגוים יחתו
ולא ישראל יחתו. ת"ד
בשביל ד' דברים חמה
לוקה. על אב בית דין שמת
ולא נספד כהלכה, ועל
נערה המאורסה שצדקה
בעיר ואין מושיע לה, ועל
משכב זכור, ועל שני אחים
שנשפך דמן כאחת. ועל
ו' דברים מאורות לוקין,
על כותבי פלסטר, ועל
מעיד שקר, ועל מגדלי
בהמה נסה, ועל קוצצי
אילנות טובים.

(א) נראה דהסך כאן וי"ל עד
שימור סעודתו היה יין חמם
הסוכה וירדו גשמים וירד און
מטריהן אותו לעלות עד
שיאור כ"ו.

מנא דמיבא. קערות שאלו זון לרין להוילאס מן הסוכה
משום מילאס כן פירש בקונטרס וי"מ כגון קדירות ואגני
דלישא וטעמא דכעין מדורו בעינין והני און רגילין להיות צבית דירה
אלא בית ית לנס לזכר וכן פירש צה"ג כגון קדרי ושפודי וזי טוי וזי
תפי: **ואמרי' דה בר ממטללחא.**

אין שרגא מעניינא דלחרים דמנא
דמיכלא בר ממטללחא היינו זשעה
שאין משתמש בזה דשעת סעודה
אוכל נקערה בסוכה אבל שרגא
בעודו דולק ומשתמש לו לאורו אסור
כדמוכח לקמן פרק לולב וערבה ד'
מח. וס' דתנן גבי שביעי של חג
גמר מלאכול לא ימיר סוכתו משום
דאי מתמרי ליה שעתא אכיל צנוה
אבל מוריד את הכלים מן המנחה
ולמעלה מפני כבוד יום שמנחה
כמין עמלו לקראתו למקום שישעוד
ס' הלילה ואמרין בגמרא אין לו
מקום להוריד כלי ורין לאכול (א)
זה ציוס טוב האחרון מה יעשה
ויזכר שאינו כנוסוף על המטה
לעשות שאלו שמנה ימים מליק
זה את הנר ומדחשין לה הימיר
זשעת הדלקה שמע מינה לאסור
בזג ושמה היינו טעמא דמשום
דמוקמין בסוכה קטנה ומשיינין שמה
תשרף סוכתו ומדע דהדלקה דוקא
מדלא נקט מעייל את הנר כדנקיט
התם מעייל זה מאלי מילכל:

הדרן עלך הישן

ת"ר בזמן שהחמה לוקה סימן רע לכל העולם כולו משל למה הדבר דומה
למלך בשר ודם שעשה סעודה לעבדיו והניח פנס לפניו כעס עליהם
ואמר לעבדיו טול פנס מפניהם והושיבם בחושך תניא רבי מאיר אומר כל
זמן שמאורות לוקין סימן רע לשונאיהם של ישראל מפני שמלומדין במכותיהן
משל לסופר שבא לבית הספר ורצועה בידו מי דואג מי שרגיל ללקות
בכל יום ויום הוא דואג ^אתנו רבנן בזמן שהחמה לוקה סימן רע לעובדי
כוכבים לבנה לוקה סימן רע לשונאיהם של ישראל מפני שישאל מונין
ללבנה ועובדי כוכבים לחמה לוקה במזרח סימן רע ליושבי מזרח במערב
סימן רע ליושבי מערב באמצע הרקיע סימן רע לכל העולם כולו פניו
דומין לדם חרב בא לעולם לשק חיצי רעב באין לעולם לזו ולזו חרב
וחיצי רעב באין לעולם לקה בכניסתו פורענות שוהה לבא ביציאתו ממהרת
לבא וי"א חילוף הדברים ואין לך כל אומה ואומה שלוקה שאין אלהיה
לוקה עמה שנאמר ^יובכל אלהי מצרים אעשה שפטים ובזמן שישאל
עושיין ^ארצונו של מקום אין מתיראין מכל אלו שנאמר ^בכה אמר ה' אל
דרך הגוים אל תלמדו ומאותות השמים אל תחתו כי יחתו הגוים מהמה
עובדי כוכבים יחתו ואין ישראל יחתו ^את"ר בשביל ארבעה דברים חמה לוקה
על אב בית דין שמת ואינו נספד כהלכה ועל נערה המאורסה שצדקה
בעיר ואין מושיע לה ועל משכב זכור ועל שני אחין שנשפך דמן כאחד
ובשביל ארבעה דברים מאורות לוקין על כותבי ^א(פלסטר) ועל מעידי עדות
שקר ועל מגדלי בהמה דקה בא"י ועל קוצצי אילנות טובות ובשביל ד' דברים
נכסי בעלי בתים נמסרין למלכות על משהי שמורות פרושים ועל מלוי ברבית
ועל

פורעניות הבאין בעולם יש להם לישראל לזאוג ולומר לא צא סימן זה אלא בשבילנו יותר משאר אומות מפני שהן רגילין ללקות יותר מכלום:
משל לסופר. מלמד תינוקות: **ורצועה בידו.** להכות: **מי דואג.** אי זה מהן ירא שרגיל ללקות: **לוקה במזרח.** צדקה כשהחמה במזרח: **צאמצע**
הרקיע. בחלות היום כשעומדת בראש כל אדם: **שק.** עשוי מנוף של עזים והוא דומה לשמור: **חיצי רעב.** משחירין פנים: **לקה בכניסתו.**
בשקיעתו: **פורענות שוהה לבא.** כדרך ששוהה להראות על כלות היום: **ביציאתו פורענות ממהרת לבא.** כדרך שמינהר הסימן לבא:
יש אומרים חילוף הדברים. לקה בכניסתו פורענות ממהרת לבא שסימן כשם שאין לו שהות לשמש ציוס שסמון לשקיעתו הוא כך
אין שהות לפורענות לבא. ביציאתו שחרית פורענות שוהה לבא כשם שיש לחמה עוד שהות ציוס: **אלהיה.** שרה המליך צעדה כגון סמאל שהוא
שר של עשו: **אל דרך הגוים אל תלמדו.** לעשות כמעשה ומשתמשו לזנו מאומות השמים אל תחתו: **צביל ד' דברים.** לא שמעתי טעם
בדבר: **מאורות.** ירח וכוכבים: **כותבי פלסטר.** שטרות מזויפים ומכתבי עמל לשום דופי על אדם לכתוב בשמו מה שלא צוה: **מגדלי בהמה**
דקה. מחריצין את הארץ שאין יכולין לשמרם מלרעות בזה חזיריהם: **ועל קוצצי אילנות טובים.** ואפילו הן שלהן שמשחיתין הן וגרלן כדבעיין
בהקד"ה ובזכרם שמשפיע טובו: **על משהי שטרות פרושים.** אללס כדי לחזור ולגבות פעם אחרת: **ועל מלוי ברבים.** שמלוין צעלי בתים
לישראל ברבים וכתבי (משל כה) מרבה הונו בנשך ומרצית לחונן דלים יקבצנו ואמרין צ"ב (ד' ע'.) כגון שצור מלכל שחונן בזה עניי נכרים:
ועל

כי הא כו'. דשעמעתא איכא נמי ריהטא בלא טרחא ואיכא עיין
בטרחא: **כי הו קיימי מקמיה דרב חסדא.** בזה לאגמריהו
שעמעתא: **מרהטי בגמרא.** מה ששנעו מפיו דבר פלוני אסור דבר
פלוני מותר: **והדר מעייני בסבא.** מה טעמו של דבר ואס יש
להשיב כלום: **מאני מעיני.** כסות:
במטללחא. לפי שאין מאוסים:

מאני מילכל. קערות לאחר שאלו
בזה לרין להוילאן: **לבר ממטללחא.**
חוק לסוכה: **חננא.** כד של חרס
שואבין צו המים: **ושחיל.** דלי של
עץ: **שרגא.** נר של חרס שקורין
קרושי"ל: **סוכה קטנה.** של שיעור
מנומס ^א טפחים אסור להניח
בסוכה: **מקפה של גריסין.** ממהרת
לקלקל בגשמים מעט: **ליצופא.**
קסמין של סך היה משיר על המאכל:
רצ יוסף מאניני דעת הוה דתניא
צ"ע ערבי פסחים (פסחים ק"ג): שלשה
חייחן אינן חיים הרחמנין והרחמנין
ואניני הדעת שאינם יכולין לסבול
שום דבר מילאס ואמר רב יוסף
כולהו איתנהו צי: **וירדו גשמים.**

וירד מן הסוכה לגמור סעודתו צבית
וכשיש לו פסקו גשמים אין מטריחין
אותו להפסיק ולעלות עד שיגמור:
איבעיא להו עד שיאור. עד שיעלה
עמוד השחר: **או עד שיעור.** משינתו
הא אם הקיץ אפילו היה צבתי הלילה
יקום משינתו ויעלה וישן בסוכה:
הא שמע עד שיאור ויעלה עמוד
השחר. ועל כרחיק עד שיעור הוא
דתניא זה דל"כ מאי ויעלה עמוד
השחר: **תריס.** בתמיה שני דברים
אלו הן סותרים זה את זה שיאור
משמע שהאיר לו המזרח ועלה עמוד
השחר משמע קודם לכן: **אלא.** על
כרחק שיעור קמני וה"ק עד שיעור
משעלה עמוד השחר לאפוקי אם
הקיץ משינתו צלילה דאין מטריחין
ואם עלה השחר ולא יעור אין מקילין
אותו: **מי שפך למי.** עבד לרבו וזכי
קאמר משל לעבד שהיה עושה לרבו
צבדות שאינו עובדו כהוגן כך צדוע
שאין שרלא עובדין כסורה או דלמא
הכי קאמר ושפך לו רבו קיתון על
פניו לומר לא מלפני דאי אפשי
בשמושך וירידת גשמים היא שפיכת
קיתון ומכל מקום סימן קללה הוא
ומיהו פירושא דמתניתין מיבעיא לן
שפיכת הקיתון מאי היא ישיבת
הסוכה או ירידת גשמים: **בזמן**
שהחמה לוקה כו'. משום דליידי הכא
בסימני קללה נקט לה: **והניח פנס.**
לנטייר"א: **והושיבם בחושך.** כך
כשהחמה לוקה אינה מאירה כל כך:
מפני שמלומדים במכותיהם. כל מיני

פורעניות הבאין בעולם יש להם לישראל לזאוג ולומר לא צא סימן זה אלא בשבילנו יותר משאר אומות מפני שהן רגילין ללקות יותר מכלום:
משל לסופר. מלמד תינוקות: **ורצועה בידו.** להכות: **מי דואג.** אי זה מהן ירא שרגיל ללקות: **לוקה במזרח.** צדקה כשהחמה במזרח: **צאמצע**
הרקיע. בחלות היום כשעומדת בראש כל אדם: **שק.** עשוי מנוף של עזים והוא דומה לשמור: **חיצי רעב.** משחירין פנים: **לקה בכניסתו.**
בשקיעתו: **פורענות שוהה לבא.** כדרך ששוהה להראות על כלות היום: **ביציאתו פורענות ממהרת לבא.** כדרך שמינהר הסימן לבא:
יש אומרים חילוף הדברים. לקה בכניסתו פורענות ממהרת לבא שסימן כשם שאין לו שהות לשמש ציוס שסמון לשקיעתו הוא כך
אין שהות לפורענות לבא. ביציאתו שחרית פורענות שוהה לבא כשם שיש לחמה עוד שהות ציוס: **אלהיה.** שרה המליך צעדה כגון סמאל שהוא
שר של עשו: **אל דרך הגוים אל תלמדו.** לעשות כמעשה ומשתמשו לזנו מאומות השמים אל תחתו: **צביל ד' דברים.** לא שמעתי טעם
בדבר: **מאורות.** ירח וכוכבים: **כותבי פלסטר.** שטרות מזויפים ומכתבי עמל לשום דופי על אדם לכתוב בשמו מה שלא צוה: **מגדלי בהמה**
דקה. מחריצין את הארץ שאין יכולין לשמרם מלרעות בזה חזיריהם: **ועל קוצצי אילנות טובים.** ואפילו הן שלהן שמשחיתין הן וגרלן כדבעיין
בהקד"ה ובזכרם שמשפיע טובו: **על משהי שטרות פרושים.** אללס כדי לחזור ולגבות פעם אחרת: **ועל מלוי ברבים.** שמלוין צעלי בתים
לישראל ברבים וכתבי (משל כה) מרבה הונו בנשך ומרצית לחונן דלים יקבצנו ואמרין צ"ב (ד' ע'.) כגון שצור מלכל שחונן בזה עניי נכרים:
ועל

(א) וי"ל דרבה דרמי ורמי וכן
העמין בעיין ועל סד"ה
הגיה דרמי בר חמא כי
הו קיימא וכו', (ג) [נקטן
מת.], (ד) [ומספתא פ"ב],
(ד) [נע"י פס"י שבת קנד:
ד"ה שמים ביד אדם],
(ה) [מילתא פ' בל], (ו) [שבת
קט.], (ז) [נמש' ד"ה פ"ב],
(ח) [נענרין איתא פלסטר].

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ואמר וכו'
ולרין לאסול שם ציוס:

מוסף רש"י

אי אפשי בשמושך.
לומר כשהגשמים יורדים
לסוכה הכל יואין ונראה
שאין הקד"ה חפץ
ששמש לפניו (ותנחית ב.).
הדרן עלך הישן

רבינו חננאל

כי הא דרבא בהדי רמי,
כי הו קיימי מקמי רב
חסדא, הו מרהטי לישנא
דגמרא, ודור יתבי ומעיני
בסבא. אמר רבא מאני
משתיא במטללחא, מאני
מכלא בר ממטללחא.
שרגא שרי בסוכה גדולה,
בסוכה קטנה חוק לסוכה.
ירדו גשמים מאמתי מותר
ליפנות כו'. תנא משתסח
המקפה של גריסין. וכן
אי הוה נשיב דיקא
וקא מייתי ציבי באפיה,
מותר ליפנות. ת"ר היה
אוכל בסוכה וירדו גשמים
ירדו, ופסקו גשמים, אין
מטריחין אותו לעלות
(א) עד שיאור ויעלה עמוד
השחר. ירושלמי לא סוף
דבר שחסר מקפה גריסין,
אלא אפי' מקפת כל דבר.
תני כשם שפנין מפני
הגשמים, כך מפנין מפני
השרב ומפני היתושין. הו
גמליאל ור' אליעזר היו
נכנסין ויוצאין כל הלילה.
חד מתלמידיהן דר' מנא
הורי אחד מן קרוביה
דנשיא יצא אין מטריחין
אותו לחזור, ולא שמע הא